

**РЕЗЮМЕТА**  
**на български език**

на научните трудове, публикувани след защитата на докторската дисертация на д-р Дияна Банкова Неделчева за участие в конкурс, обявен за заемане на академичната длъжност „доцент” във ВУЗФ по научното направление 3.8 Икономика (Одит, счетоводство и противодействие на икономическата престъпност) , обнародван в „Държавен вестник”, бр. 93 от 22.11.2022 г.

**I. Монографии**

*Банкова, Д. (2021): Контролът в управлението на застрахователните дружества. София, Авангард прима, ISBN: ISBN 978-619-239-584-1 с. 159*

**II. Публикувана електронна книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“**

*Банкова, Д. (2019): Методологически аспекти на публичния надзор над одиторската професия, ИК-УНСС, София, ISBN 978-619-232-188-8, сс.1-183.*

Монографията се базира върху дисертационния ми труд – „Методологически проблеми на публичния надзор над регистрираните одитори.

Представени са причините за потребността от възникването на публичният надзор над регистрираните одитори, дипломирани експерт-счетоводители. В тази връзка са анализирани редица примери за фалирали корпорации, което довежда до извода за усъвършенстването на контролните и надзорни модели за защита на обществените интереси.

Основната цел на монографичното изследване е да обобщи предложения за подобряване на надзорната функция над одиторската професия в Република България. Осъществява се

чрез изследването на надзорните практики над одиторската професия в някои страни (Съединените американски щати, Великобритания, Германия и Франция). Предложени са възможности за подобряване на надзорната дейност над одиторската сфера в България на база съпоставката с чуждестранния опит в тази област.

### **III. Студии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове**

*Банкова, Д., (2020): За някои особености при одитирането на дружества за електронни пари, ел. сп. ИДЕС,Годишник 2020, ISSN 1314-8990, с. 1-25.*

В студията е представено значението на електронните пари, както и тяхната съпоставка с други вариации на парични еквиваленти. Отразени са предимствата и недостатъците на различните платежни средства. По този начин се отразят някои особености и специфики при одитирането на дружествата за електронни пари. Изцяло дигитализираният процес притози тип дружества изисква от одиторите да придобият съответните компетенции и допълнителен ресурс в тази област, както и да присъединят съответните експерти към одиторския екип. Иновативните технологиите изискват и нови методи и подходи. Като ключова област за одита на ДЕП може да се отбележи – „Дигитално управление и информационна сигурност“. Злоупотребите с този тип дейност са все по-често срещани, финансовото изражение е най-голямо като размер, в сравнение с всички видове престъпност (конвенционална и икономическа). Затова е необходимо дипломираните експерт-счетоводители да се съобразят със законодателната рамка и да подават информация и сигнали към компетентните органи. В Република България все още не са толкова добре развити дружествата за електронни пари, в сравнение с държавите – членки в Европейският съюз (ЕС), Съединените американски щати (САЩ), Япония и Китай. Ще бъдат представени примери за нарушение на дейността на този вид дружества в някои страни. Важно е да бъдат изследвани както „добрите“, така и „лошите“ практики, за да се минимизират рисковете от злоупотреби,

### **IV. СТАТИИ И ДОКЛАДИ В НАУЧНИ СПИСАНИЯ И СБОРНИЦИ**

#### **4.1 Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация**

*Ventsislavova Georgieva D., Bankova, D. (2020): Sustainability of forest-based industries in the global economy, Vinkovci, Croatia, WoodEMA, i.a. – International Association for Economics and Management in Wood Processing and Furniture Manufacturing University of Zagreb, PROBLEMS IN AUDIT AND REPORTING IN BULGARIA'S FORESTRY pp. 31-36, ISBN: 978-953-57822-8-5, indexed in SCOPUS.*

Обект на анализ в статията е качеството на информацията в одитните доклади на горското стопанство в Република България, като основа за привличане на инвестиции, повишаване на доверието в предприятията и постигане на устойчивост на отрасъла на макро ниво. Предмет на анализ са годишните финансови отчети на държавните и частните горски стопанства за периода 2007 – 2017 г. Приоритетна цел е анализ на одиторските доклади към годишните финансови отчети на българското горско стопанство. Допълнителна цел е да се анализира цялостното отчитане на финансово-икономическото състояние и развитие на предприятията за периода 2007 – 2017 г. Основни задачи на изследването са: 1) да се проучи финансовото развитие и стратегията на публичното и частното горско стопанство, както и съпоставят го с възприетите и прилагани счетоводни политики; 2) да разгледат одиторските доклади към финансовите отчети на предприятията от целевата група за 2017 г., както и да се анализира качеството на извършения одит и в тази връзка достоверността на финансовите отчети. Приложените методи на изследване се основават на логически, дедуктивни и сравнителни методи, както и методи на анализ и синтез. Основни изводи от изследването са: нарушения на контролната среда, липса на разкрита информация във финансовите отчети на предприятията и прилагане на счетоводни политики, които не са от значение за финансовото и икономическото състояние на организациите.

#### **4.2 Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове**

***Банкова, Д. (2018): Методологически проблеми на системата за контрол на качество в одиторските дружества, ел. сп. ИДЕС, индексирани в RePec, Google Scholar и EBSCO, Годишник 2018 година; ISSN 1314-8990, с. 1-19.***

Публикацията има за цел да представи значението на качествено извършените финансови одити за намаляване на икономическите престъпления. Част от допусканите пропуски в системите за контрол на качество на одиторските компании дават широко отражение и в изпълнението на одиторските ангажменти. Това се обяснява с използването на асиметрична информация в одиторските доклади, както и с „теория на агентите“. Спазването на Международните стандарти за контрол на качеството (МСКК1) е важно по отношение на органите, извършващи контрол и надзор над одиторската професия. Затова се представят установени пропуски за периода от 2016 – 2017 година на база проведените инспекции от Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори, както и модел на факторите, които влияят за повишаване качеството на одита. Чрез извършения синтез на факторите, влияещи за повишаване на контрола на качеството в одиторските дружества, ще могат да се актуализират вътрешните системи за контрол на качество на одиторските практики.

***Банкова, Д., (2018): Значение на дигитализацията за премахване на асиметричната информация в икономиката. 14-та Международна конференция на младите учени, проведена през ноември 2018 г. сборник с доклади „Икономиката на България и ЕС в дигиталния свят“, ИК=УНСС, София с. 350-356, ISBN 978-954-8590-68-6.***

За да бъде запазена стабилността на българската икономика, както и тази на европейския съюз е изключително важно електронното или т.нар. „дигитално управление“ на всяка една държава членка към европейската общност. Използването на интернет платформите базирани в електронното правителство могат да доведат до редица злоупотреби. Част от тях се свързват с асиметричната информация подадена във финансовите отчети. В това направление освен, че се цифровизира бизнесът, държавната администрация също се трансформира в тази посока. Тези събития са съпътствани и от нови кибер рискове, които е редно да бъде регулирани непрестанно по подходящ начин.

Модернизирането на държавното управление е важно, но е от фундаментално значение внедряването и имплементирането на добрите практики в тази област. Вследствие на срывът на електронната платформа на Търговския регистър в България са индикирани слабости, които изискват нови превантивни методи и подходи, като мярка за сигурност. За тази цел в настоящото изследване са представени най-високите индекси за устойчивост на дигиталното управление на държавите в Европа, както и е направена съпоставка на нивото в това направление на България.

***Банкова, Д. (2018): За имплементирането на Регламента за защита на лични данни в одиторската практика, ел. сп. ИДЕС, бр.4/2018 година XXII; с. 1-11, ISSN 1314-8990,***

Статията има за цел да изследва значението на политиката за защита на лични данни. В нея се представят някои примери за злоупотреби с лични данни, на които одиторите трябва да обръщат внимание. Представят се варианти за разработването и внедряването на политики и процедури съгласно General Data Protection Regulation (GDPR) в одиторските дружества.

***Банкова, Д. (2019): Проблеми при определянето на одиторските възнаграждения в България, ел. сп. ИДЕС, бр.1/2019 година XXIII ;с. 1-8, ISSN 1314-8990***

Статията има за цел да представи част от проблемите, свързани с определянето на часовите ставки на одиторските услуги в България. В тази връзка е важно да се обърне внимание на това как точно се определят часовите ставки и някой отговаря ли за тяхната регламентация. Какви нормативни проблеми среща професията в това отношение и как могат да бъдат решени? Един от тези проблеми се свързва с публикуването на докладите за прозрачност в интернет пространството, където всяко едно лице има свободен достъп. Съпътстващ проблем е извършването на проверки от регистрирани одитори, които проверяват свои колеги. Поради тези причини се представят примери за подобряване регулирането на пазара на одиторски услуги в България.

***Банкова, Д. (2019): За някои аспекти на финансовия одит, свързани с противодействието на икономическата престъпност, ел. сп. ИДЕС, бр. 3/2019 година XXIII; с. 1-14, ISSN 1314-8990.***

Статията е предназначена да представи иновативните методи и подходи в някои държави във връзка с противодействието на икономическата престъпност. Лицата, притежаващи специфични компетенции и достъп до документацията в областта на счетоводството във всяка една институция, са финансовите одитори. В някои страни обаче те имат и допълнителни ангажименти. Например в Шотландия, Съединените американски щати (САЩ) и Великобритания професията се трансформира. В тази връзка е важно да се разгледат новите способности като превантивно и проактивно средство за противодействието на криминалните прояви, свързани с изпирането на пари и финансирането на тероризъм. По този начин ще се добави допълнителна сигурност и полезност от финансов одит. Република България също би могла да последва добрите чуждестранни практики. За тази цел са необходими и законодателни реформи от съответните държавни.

***Банкова, Д. (2020): Промени в одиторската функция, 15-та Международна конференция на младите учени, проведена през ноември 2019 г. сборник с доклади „Икономиката на България и ЕС: Кръгова икономика и КСО“, ИК-УНСС, София, с. 414-421, ISBN 978-619-232-316-5.***

Вследствие на редица икономически престъпления е от фундаментално значение да бъдат предприети мерки свързани със социалната отговорност. Слабостите в контролната среда изискват модификации в одиторската професия, както и в държавното управление. За тази цел ще бъдат представени в краткото изследване няколко примера за добра практика свързани с: прилагането на надзор над корпоративната социална отговорност (КСО), използването на „forensic audit“, както и въвеждането на т. нар. „криминален одит“. Чрез тези прийоми може да бъде подобрена и кръговата икономика на транснационално ниво.

***Банкова, Д. (2019): Финансовия одит, като средство за противодействие на икономическите престъпления, статия в бюлетин на Академията на МВР,***

***факултет "Полиция", Рег. № 4581р-7223/03.06.2019 г., ISSN 1312 - 6679, бр. 39/2019, Академия на МВР, София, с. 117-139***

Статията има за предмет да представи ползите от финансов одит във връзка с противодействията на икономическите престъпления. За целта е направен: терминологичен преглед на ключови понятия, свързани с предотвратяването и пресичането на финансово-счетоводни измами; анализирана е одиторската професия в полза на обществото и на правораздавателните органи; разгледана е застрахователната индустрия и специфичните прийоми в одита. Анализираните методи и подходи могат да бъдат използвани от органите, водещи икономически разследвания.

***Банкова, Д (2020) Относно киберсигурността в предприятията, ел. сп. ИДЕС, индексирано в RePec, Google Scholar и EBSCO, бр. 01/2020, година XXIV, с. 1-14, ISSN 1314-8990.***

Дигитализацията на одиторското досие вече се счита за нещо напълно нормално. Развитието и автоматизацията на процесите в предприятията трябва да бъдат аналогични и за одиторските дружества. Масовите хакерски атаки нанесоха сериозни загуби за обществото. Слабостите на контролите допускат извършването на редица престъпления. За това и одитът на информационните технологии (ИТ) се модифицира в „кибер одит“. Приложението на този вид одит допринася за повишената сигурност на банките и всяка една индустрия, която е зависима от ИТ технологиите. Тези процеси рефлектират и върху финансовата информация. Чрез повишаване на киберсигурността от страна на одиторите и извършване на някои допълнителни процедури могат да бъдат минимизирани някои рискове. В тази връзка са необходими и законодателни инициативи за повишаването на киберсигурността в Република България.

***Bankova, D. (2020): Financial Aspects Of Crimes In The Game Of Football. 1/2020 Yearbook UNWE Sofia, IK-UNWE, ISSN (print): 1312-5486; ISSN (online): 2534-8949, , pp. 39-48.***

През последните години българското общество стана свидетел на редица злоупотреби от ръководството на професионални футболни клубове. Тези порочни практики обаче не са прецедент. Въпреки че тази дейност се контролира от: футболните федерации на съответната държава, Federation Internationale de Football Association (FIFA) и Union of European Football Associations (UEFA), не е достатъчно. Важно е да се вземат мерки за борба с престъпността, като: пране на пари, корупция, уреждане на мачове, финансови нередности, свързани с управлението, трансфер на млади играчи през граница. В тази линия Обединеното кралство разработва специален режим за предотвратяване на престъпления във футболните игри.

***Банкова, Д. (2020): За причините от въвеждането на надзор върху одиторската професия и модификациите в одита, сборник с доклади, Приносите на счетоводството в икономическата наука, Сборник с доклади от Юбилейна международна научна конференция по повод 100-годишнината на катедра „Счетоводство и анализ“, ИК-УНСС, с.433-438, ISBN 978-619-232-278-6.***

През годините се наблюдават редица счетоводни измами и злоупотреби на транснационално ниво. Това твърдение се доказва с фалитите на много компании. Поради тези причини потребността от финансов одит става все по-значима. Само, че заобикалянето на стандартите и асиметричната информация във финансовите отчети е сериозен проблем. Затова от държавното управление се налагат нови механизми за решаване на тези проблеми. Поради този факт възниква и надзорът над одиторската професия, който да служи за подобряването на финансовата отчетност в полза на обществото. Модификациите в одита през последните години се насочват към превенцията от измами и престъпления. В тази връзка в някои страни се използва т. нар. „forensic audit“ и „криминален одит“.

***Банкова, Д. (2021): За някои особености на одитните комитети. ел. сп. ИДЕС, бр. 03/2021, година XXV, с.1-14, ISSN 1314-8990.***

Сложността в управлението чрез имплементирането на допълнителни контролни механизми в лицето на „одитните комитети“ изисква осигуряването и заделянето на извънреден финансов ресурс. Те участват в организационната структура както в държавните ведомства, така и в частния сектор, насочен към предприятията от обществен интерес. Считат се за способ, който подобрява функционирането, но е важно да бъдат разграничени спрямо тяхната специфика.

***Банкова, Д. (2021): Относно участието на одиторите в преобразуването на правната форма на дружествата. ел. сп. ИДЕС, бр. 04/2021, година XXV, с. 1-11, ISSN 1314-8990.***

Преобразуването на дружествата се проявява още по-често по време на пандемия в различни форми. Разпоредбите изискват освен участието на юристи и компетентни лица в областта на одита –дипломиран експерт-счетоводител, т. нар. „проверител“. Изследването е посветено на трансформацията на юридическата форма на дружествата спрямо националното законодателство, съгласно изискванията в Търговския закон (ТЗ), по-конкретно – чл. 264 „д“, от еднолично дружество с ограничена отговорност (ЕООД) в еднолично акционерно дружество (ЕАД). Причината за участието на одиторите в този процес е професионалната им преценка относно това дали финансовото състояние на дружеството ще отговори на критериите на преобразуваната форма на предприятието. Важно е да се проследи спецификата на методиката за извършване на проверка от този вид от страна на проверителите

***Bankoba, D. (2021): About the Challenges of Cybercrime in the Digital Age, Vol. 2/2021 Yearbook UNWE, pp. 109-116, ISSN (print):1312-5486; ISSN (online): 2534-8949***

С пандемията COVID-19 и Четвъртата индустриална революция: Дигитална трансформация, обществото е изправено пред глобален проблем – киберпрестъпността. С всеки изминал ден мениджмънтът на различни компании изпитва все повече трудности при осигуряването на превенция от хакерски атаки. Предотвратяването на кибератаки се превръща в международен проблем за бизнеса, причинявайки значителни финансови загуби. За целта на статията бяха анализирани някои сектори – застрахователната и

банковата индустрия, които са изправени пред предизвикателството на „киберпрестъпността“, тъй като дейността им е почти напълно дигитализирана. Важно е да се отбележат аргументите на компетентните органи, разследващи киберпрестъпления. Цялостната дигитализация на бизнес процесите в предприятията изисква допълнителни ресурси за борба с този вид престъпност. Анонимният характер на тези действия също застрашава международната сигурност. Оперативните органи също са изправени пред тези предизвикателства. Необходима е промяна в международноправната уредба, в управлението, насочено срещу цифровите рискове и аномалии в ИТ сигурността в администрацията и бизнеса.

***Georgieva, D. Bankova, D. (2021). Security and safety of tourists as a factor for sustainable tourism, based on the example of Bulgarian black sea resorts. Proceedings of CBU in Economics and Business, 2, pp. 48-54, Book series: Proceedings of CBU in Economics and Business, Vol 2, 2021 E ISSN 2695-0693(Online), P-ISSN 2695-0707 (print), (will be indexed in SCOPUS).***

Различните видове престъпления са фактори, които влияят негативно на туризма в световен мащаб. Въпреки това мениджърите и дори самите туристи се въздържат да подават сигнали за престъпления и сигнали за нередности. Основната цел на изследването е да се анализира отношението на мениджърите на хотели по българското Черноморие относно подаването на сигнали до компетентните органи. По-специално се анализират мненията на мениджъри на хотели в: Албена, Златни пясъци, Дюни, Св. Константин и Елена и Слънчев бряг. Основната хипотеза на изследването е, че мениджърите на хотели трябва да гарантират безопасността на гостите чрез намаляване на пропуските в контролната среда, предотвратяване на финансови измами, подпомагане на опазването на околната среда и подпомагане на процеса на докладване на престъпления и подозрително поведение в хотелите. Сегашната политика на управление обаче разчита основно на инсталираните средства за сигурност и персонала на отдел „Сигурност“. Това води до липса на прилагане на специфични вътрешни правила, процедури и обучение за служителите, които не са свързани със сигурността, по отношение на идентифициране на престъпления и своевременно докладване. Възприетите методи на изследване се основават

на логическия, дедуктивния и сравнителния метод, както и на методите на анализ и синтез. За емпиричното изследване се използва методът на дълбочинните интервюта. Резултатите от проучването подкрепят литературата, като представят по-задълбочени данни относно използваните средства за сигурност и активи от българските черноморски курортни хотели. Представени са и повече данни за отношението на мениджърите на хотели към безопасността и сигурността на туристите и подаването на сигнали, като фактор за устойчиво развитие на туризма по българското Черноморие.

***D.Bankova, Georgieva, D.(2022): HYBRID AUDIT AS AN INNOVATIVE APPROACH IN THE AUDIT, 15th International Scientific Conference Wood EMA 2022 CRISIS MANAGEMENT AND SAFETY FORESIGHT IN FOREST-BASED SECTOR AND SMES OPERATING IN THE GLOBAL ENVIRONMENT, pp. 31-36 (will be indexed in SCOPUS), ISBN 978-953-8446-00-9.m.***

Одитът претърпя много промени в контекста на глобализацията и цифровизацията. Под влияние на здравната криза с COVID-19 се въвеждат допълнителни ограничения, които са свързани с невъзможността за извършване на физически прегледи (проверки на бюро или такива на място). Това оказва значително влияние върху дейността на сектори и предприятия, в които проверките на място са приоритетни, като например в горското стопанство. За да отговори на настоящите предизвикателства, Forest Stewardship Council въвежда нов одиторски подход, наречен „хибриден одит“. Основната цел на изследването е да се анализират ползите и рисковете от хибридните одити в горското стопанство. Това ще стане чрез (1) извършване на сравнителен анализ с други видове одит (по-специално финансов и ИТ одит) и (2) извеждане на характеристиките и изискванията на хибридният одит. Изследването се провежда въз основа на научните методи на аналогия, анализ и синтез, индукция, дедукция и логически подход. Резултатите от проучването очертаха необходимостта от разработване на специфични местни правила и методология на процедурите за хибриден одит, свързани с горското стопанство. Освен това съществува риск от пропуски в проверката на документацията на горските стопанства, и ресурси при използване на хибридният одит.

*гр. София*

*16.01.2023 г.*

*д-р Дияна Банкова*

.....